

Forord

Den litterære karakter har i mange år levet en forholdsvis hjemløs tilværelse, når det gælder litteraturteoretiske overvejelser. Begrebet forbindes ofte med en for længst forladt læsestrategi, der interesserede sig for Det Store Menneske, og hvor litteraturens eksistensberettigelse ækvivalerede dens evne til at danne psykologisk overbevisende og komplekse fiktive personer. Fiktionsprosa blev ikke mindst vurderet ud fra en evaluering af digterens skikkelsesdannende kapacitet.

Op igennem det 20. århundrede vokser familien af karakterer som ikke passer til normen dog markant. Fokus forskydes fra individet mod kollektivet; fra den enkeltes psykologi mod dybdepsykologien; fra bevidstheden mod det ubevidste og fra mennesket som skabende og i sig selv beroende individ til mennesket som determineret af andre, ydre faktorer. Den nye forståelse af mennesket følges op af litteraturteoretiske paradigmeskift. Narratologiens interesse i tværtkstuelle, generelle forhold, forskyder fokus fra det individuelle, og sat på spidsen kan man hævde, at hvor strukturalismen gav ramme for indgående studier af litterære forhold som forløb, tematik, udsigelse mv., så påkaldte tekstens 'personer' (dvs. de figurer, der bærer tekstens forløb, der levendegør tekstens tematik og agerer i tekstens overfladestruktur) sig aldrig samme opmærksomhed.

Det er denne interesse, vi med dette nummer af *K&K* søger at rejse, og vi har derfor bedt en række forskere med forskellig faglig referenceramme konfrontere sig med problemet.

Lars-Åke Skalin udgav i 1990 afhandlingen *Karaktär och Perspektiv* (Uppsala 1990), og opridser i sin artikel hovedpointerne fra denne væsentlige studie. For at modsætte sig, hvad han betegner som tolkningsrealismens sammenblanding af fiktion og virkelighed, tager Skalin et tekstualistisk standpunkt, som påpeger, at man som læser ikke betragter karakterer som virkelige mennesker, men som dele af en æstetisk helhed, der på forskellig vis adskiller sig fra den virkelige verden. Hvor Skalins udgangspunkt altså er tekstualismens, er *Nils Gunder Hansens* et forsvar for den mimetiske tankegang. Gunder Hansen diskuterer med afsæt i E.M. Forsters klassiske skelnen mellem 'runde' og 'flade' karakterer principper for oplevelsen af karakterer som mennesker, og kobler Forsters begrebspaar sammen med gestaltpsykologiens perceptionsmodeller for ad denne vej at modgå strukturalismens reduktionistiske karakterforståelse.

Hvorledes den samme karakter kan give grundlag for forskellige forståelser, er udgangspunktet for nummerets næste bidrag. Med afsæt i mulig verden semantikken og sin egen strukturmodel fra *Karakterens rolle* (Kbh. 2000) diskuterer *Per Krogh Hansen* karakterens *modus vivendi*, grænser for tolkningen af den, mv. *Rolf Reitan* påpeger den litterære karakterologis nødvendige sammenhæng med en nytænkning af fiktionsteorien. Når formalisterne savner sans for karaktererne, skyldes det bl.a., at de ikke har et begreb for den fortalte verden, som er den verden, karaktererne bebor, påstår Reitan. *Paisley Livingston* ser på karakterbegrebet fra en analytisk, filosofisk kontekst og taler for en minimalistisk karakterforståelse, imens *Simon Borchmann* fremstiller en dynamisk tekstteori som demonstrerer, hvor meget af det karakterologiske »stof«, der er bundet til læserens inferentielle processering af teksten mens den er undervejs.

Anker Gemzøe ser nærmere på Mikhail Bakhtins forskellige indgange til karakteren. Bakhtin er uden diskussion central for karakterologiske diskussioner, både med sin teori om forfatterens forhold til helten og sine senere udkast til teorien om den polyfone roman, der bl.a. er kendetegnet ved, at forfatteren ikke har kontrol over karakterernes positioneringer. Bakhtin spiller også en betydelig rolle i nummerets afsluttende artikel, hvor *John Thobo-Carlsen* giver nogle bud på en læserteoretisk perspektivering af diskussionen, bl.a. udfra Barthes og Bakhtin og i intensiv dialog med Samuel Beckett.

Andre aspekter kunne være taget op. Redaktionen håber imidlertid, at denne buket af artikler er et tilstrækkeligt argument for, at karakterens »forsvinden« fra det tyvende århundredes litteraturteori har været en unødvendig og uacceptabel omkostning ved litteraturstudiets videnskabeliggørelse. Det kan aldrig blive en videnskabelig pointe at få relevante problemstillinger til at fortone sig.

Nils Gunder Hansen og Per Krogh Hansen

I *K&Ks* redaktion er pr. januar d.å. indtrådt Jacob Bøggild, som vi hermed byder velkommen. Jacob Bøggild er ph.d. fra RUC og nu ansat som lektor ved Institut for Nordisk Sprog og Litteratur, Aarhus Universitet.

Red.